

EXTRA

LIGOVÉ NOVINY

Speciál Ligy lidských práv pro zimu 2009

Nezávislost justice

► Martin Škop,
odborný asistent na Právnické
fakultě Masarykovy univerzity

Justice a nezávislost. Nezávislý soud. Nezávislý soud. Spojení, která jsou samozřejmá. Chceme, aby soudy byly nezávislé a nestranné. Aby dokázaly zkrotit lidské vášně. Jsme odhodláni věřit v nezávislost dámy, která má oči převázané páskou a jedinými jejími nástroji jsou meč a váhy. Nedokážeme-li ji oslnit svým luzným zjevem, nedokáže to ani protistrana a nestrannost je tím zajištěna. Přesto však něco není v pořádku. Nestrannost je samozřejmě slovní spojení, méně samozřejmá skutečnost. Přísná, ale spravedlivá dáma chce nestrannou zůstat, ale sem tam se někdo snaží ji někam posunout, rozhodit její váhy a nebo aspoň otupit meč. V tu chvíli zjistíme, jak je nezávislost křehká a vlastně velmi vzácná. Je to symbol, o který ji nesmíme připravit.

Nepochybujeme o tom, že by justice měla být nestranná a nezávislá za všech okolností. Nepředpokládám, že je to jednoduché – jak chcete být nestranný, když nefunguje počítačový systém, když je jedna ze stran protivná až na půdu, či když se do vás navázej všichni, kteří tomu rozumí mnohem lépe, než ten, kdo zná dopodrobná spis? Jak nefandit chudákovi, jehož spor máte rozhodnout, když na něj v noci táhne a prší stejně jako na soudce v jednací síni? Těžko, vím, ale přesto stojí za to o nezávislost a nestrannost bojovat. V pitoreskních příkladech, které jsem uvedl výše, to asi není problém. Ale co ve chvíli, kdy ovlivňování a posouvání spravedlnosti není tak jasné a zřetelné? V sametu a s koňakem? Spravedlnost sice nevidí, ale neměla by být hloupá – takže snad rozpozná i tohle a odolá.

Zákon, postava spravedlnosti, meč, váhy, nezávislost, to vše jsou symboly. Symboly síly a práva. Hovoříme-li o nezávislosti justice (soudnictví, chceme-li zůstat na symbolicky studené zemi), hovoříme o její síle. Soudy reprezentují moc. Není to moc podřízená nebo slabá. Je to moc stejně silná jako výkonná nebo zákonodárná. Jen je trochu suchopárná – ano, omlouvám se za ten výraz. Spravedlnost není vlastní předvádět se ve světle ramp a dělat teatrální rozhodnutí. Nedělá rozhodnutí, která jsou všední, jako je tomu u moci výkonné, ani nemá odvážné a smělé vize jako čacká moc zákonodárná. Rozhoduje, když se nelze dohodnout. Když selžou všechny způsoby řešení, nastupuje dáma s šátkem, váhami a mečem. Proto je i silně konzervativní. Proto musí soudnictví pečlivě střežit svou nezávislost i v symbolické rovině. Nepodlehout slovům či slovy. Je to symbol, který představuje oporu v nouzi. Cloumat lze jen tím, kdo se nechá. Nezávislost ztratí ten, kdo o ni nestojí.

Nemoc české soudní moci

„Je především na soudcích samotných, aby se naučili vysvětlovat, že bez dostatečné nezávislosti nemohou naplňovat svou roli ochránců základních práv a svobod.“

► David Zahumenský, předseda Ligy lidských práv

Ještě dvacet let od sametové revoluce mají čeští občané dostatek důvodů být se stavem naší justice nespokojeni. Spravedlnosti se někdy dovolávají obtížně, i když jsou „v právu“. Soudní řízení často trvají neúnosně dlouho a předvídat, jak spor dopadne, je dopředu nemožné, neboť různí soudci mají na stejnou věc rozdílný názor.

Potřebujeme změnu, shodně se většina. Kde však leží příčiny současného stavu? Jsou jimi nedostatek peněz, neefektivní organizace práce, špatně vybraní soudci? A kde se změnami vlastně začít? Abychom se přiblížili odpovědím na tyto otázky, rozhodli jsme se v Lize požádat několik renomovaných expertů, aby vypracovali analýzu problematických míst současné justice. Ta se pak stala podkladem pro pracovní seminář, kterého se zúčastnili zástupci více než dvaceti soudních institucí z celé České republiky.

Dva pohledy na soudcovskou nezávislost

Analýzu můžeme zahájit rozdělením soudcovské nezávislosti na dva typy. Podle předsedy Městského soudu v Praze Jana Sváčka stojí na jedné straně nezávislost rozhodování konkrétního soudce v konkrétní kauze. Na straně druhé pak nezávislost celého soudnictví ve vztahu k moci vládní a zákonodárné.

V prvním případě existují poměrně silné záruky, které by měly tlaky na zajištění určitého výsledku soudního sporu eliminovat. Pokud by někdo chtěl využít svého postavení či peněz a ovlivnit soudce rozhodujícího daný případ, musel by počítat s tím, že v odvolacím řízení budou stejný spor posuzovat další tři soudci, a případně pak ještě několik dalších u soudu nejvyššího nebo ústavního. Riziko odhalení takto rozsáhlého ovlivňování

či korupce by bylo zřejmě značné. Nezávislost v tomto významu ale není možné ztotožňovat se svěolím. Soudce nemůže rozhodovat, jak se mu zlíbí. Je povinen se řídit právními předpisy a vykládat jejich obsah podle svého nejlepšího vědomí a svědomí.

Ve druhém případě je již otázka nezávislosti složitější. Autoři všech příspěvků, které na námi pořádaném semináři zazněly, ať už se zabývaly financováním soudů, výběrem a jmenováním soudců, nebo samotnou správou soudnictví, dospěli k tomu, že v České republice má výkonná moc na fungování soudů opravdu ojedinělý vliv. Systém, v němž je ústředním orgánem správy soudů ministerstvo spravedlnosti a samotní soudci nemají žádný orgán, který by měl alespoň vzdáleně podobné pravomoci, najdeme v demokratické Evropě už jen v Německu, Rakousku a Lotyšsku. I v těchto zemích se přitom o určitých změnách neustále diskutuje.

Dvě hrozby pro nezávislost

Základním problémem je u nás vliv ministerstva spravedlnosti na výběr předsedů jednotlivých soudů. Jmenuje je buďto samo ministerstvo, nebo prezident, ten však vybírá pouze z kandidátů, které mu ministerstvo předloží. Předsedové jsou od minulého roku jmenováni na

dobu určitou, většinou na sedm let. Takový předseda soudu, který se chce ministerstvu spravedlnosti zalíbit, pak může ve sporech, kde je ministerstvo účastníkem nebo kde má nějaký politický zájem, vyvíjet tlak na jednotlivé soudce „svého“ soudu. Jaké k tomu má prostředky? Předseda soudu například vytváří rozvrh práce, přiděluje kanceláře, zapisovatelky a navrhuje kárná řízení.

Ozývají se i předsedové soudů, kteří mají zkušenosti s tím, jak ministerstvo využívá další svou silnou pravomoc – rozdělování peněz mezi jednotlivé soudy. Ministerstvo totiž přiděluje jednotlivým soudům peníze nejen na samotné fungování soudů a platy soudců, ale například také na modernizaci soudních budov, vybavení kanceláří počítači nebo na nová auta pro soudní funkcionáře. Pokud se předseda soudu ministryni spravedlnosti „znelíbí“, může se stát, že jeho soud v dalším roce nedostane peníze na potřebnou opravu budovy.

Dozrál už čas pro nezávislejší soudnictví?

Místopředsedkyně Ústavního soudu Eliška Wagnerová se domnívá, že současný model správy soudnictví je neudržitelný.

Vzdělávání znevýhodněných dětí vyžaduje trpělivost a kreativitu učitele

Rozhovor s Radkou Renzovou, ředitelkou Základní školy Svitavy-Lačnov oceněné Certifikátem Férová škola

Také jste jako děti snili o škole, kde nezvoní, kde se neznámkuje, kde se o přestávkách může hrát na klavír či skákat na trampolíně, kde je učitel kamarád, se kterým si můžete po škole zahrát na dvorku fotbal a kterému se můžete bez obav se vším svěřit? Ředitelce Radce Renzové a jejím třem kolegům se podařilo takovou školu vytvořit. Vejdete dovnitř a nechce se vám domů. Okouzlí vás nejen krásné vybavení školy, ale především její vřelá atmosféra. Lačnovská škola je vzorem inkluzivního vzdělávání, takového, které je otevřené všem dětem bez rozdílu, respektuje individuální potřeby každého žáka, neklade důraz pouze na jeho výkon, ale rozvíjí i jeho hodnoty a vede všechny děti i jejich rodiče k vzájemné toleranci a spolupráci.

Myslíte si, že je inkluzivní vzdělávání dobré pro všechny děti?

Inkluzivní vzdělávání je určitě vhodné pro všechny. Děti, které potřebují podporu, se díky němu dostanou na jinou startovní pozici, protože ve srovnání s běžnou populací ještě nejsou ani na startu. Ostatní už vybíhají a ony jsou ještě doma. Pro ty děti, které už vybíhají, je zase inkluzivní vzdělávání výhodné, protože – dle mého názoru – získají v praxi přehled o tom, jak vypadá společnost. Už od dětství se tak učí toleranci a spolupráci s různými typy lidí a s různými typy povah.

Narážíte při snaze o inkluzivní vzdělávání na nějaké problémy?

Musíme rodičům všechno více

vysvětlovat. Když si vezmete toho nejlepšího žáka, který bude třeba někde ředitelem, pořád se bude setkávat s těmi dětmi, které měly ztíženou startovní pozici. Bude s nimi muset umět pracovat a vycházet. Může je mít třeba i za sousedy. Když budeme děti separovat hned od začátku, vzniknou tady dvě sorty lidí, které neví, co si říct, a neví, jak spolu prožívat situace, a to se mi zdá, že se ve školství děje. Zdá se mi to strašné a nespravedlivé a jsou tím ochuzeny nejen ty děti, které je potřeba integrovat, ale ochuzují se tak i děti z „většinové populace“.

Proč je podle vás u nás tak málo škol, které se inkluzivní vzdělávání snaží uvést do praxe?

Jednak si myslím, že mnozí lidé jsou rasisti. A stejně tak u mnoha učitelů je ten předsudek příliš velký. No a pak práce s dětmi, které

mají nějaké poruchy, je těžká a vyžaduje strašně moc trpělivosti a kreativity. U těch dětí prostě nejde jen otevřít učebnici a povzdychnout si „já, on to asi neumí“, to nepomůže. Vy musíte najít šestý a sedmý způsob, jak tu látku dítě možná pochopí. A já si myslím, že takových učitelů je málo, a když jsou, měli by za svou práci dostat určitě více peněz.

Do výuky zařazujete hodně multikulturní výchovu. Proč?

U nás ve škole máme takovou zásadu – nesoutěžíme. Takže jsme přemýšleli, čím zajímavým vyplnit ten čas, kdy se obvykle soutěží. No a nejlepší výplň je multikulturní výchova, protože těch aktivit, které tam pro děti vymyslíte, je mnoho, ta jinakost je

tam obrovská a je nutné se s ní nějak vyrovnat. Proto se věnujeme multikulturní výchově nejen z pohledu etnik, ale hlavně z pohledu různosti. Hodně mluvíme o tom, že každý má jiné záliby, jiné žebříček hodnot, jiné sny a ideály, jiné schopnosti a že to není potřeba tolerovat, ale naopak, že je to hezké. Takže: „Hurá, poznejme to, obohatíme se, je to příjemné!“

Hodně spolupracujete také s rodiči, děláte pro ně různé společenské akce, na nichž se setkávají. Jak reagují?

Myslím si, že většina rodičů už si zvykla, ale prošli jsme tou fází, kdy jsme měli nálepku „cikánská škola“. I teď jsou reakce různé. Třeba přišel za mnou do ředitelny tatínek úplně dojatý. Říkal, že se mi musí přiznat, že je rasista. Že je mu to nepříjemné, sedět vedle těch lidí na těch akcích, a že má s tím problém, ale že musí uznat, že to umíme dát dohromady, a že by si vůbec nepomyslel, že by někdy s Romy na nějaké akci byl. Tak mi to přišel říct, protože cítil, že se v něm něco láme.

Sama vychováváte dvě romské holčičky. Jaké jsou podle vás romské děti?

Já mám romské děti moc ráda a je mi líto, že jsou tak upozaděné, že mají před sebou takový těžký osud a že někteří lidé prostě nejsou schopni uznat, že nemají stejnou

startovní čáru. Chápu, že v dospělosti se s některými špatně žije, ale já to vidím z pohledu těch dětí. Bude to znít špatně, když takhle ve zkratce ty děti rozdělím, ale s bílými se dobře povídá, mají stejné zkušenosti jako vy, byly na podobné dovolené, koupily si podobné auto, dělají doma podobné věci, takže se s nimi snadno naváže komunikace. S romským dítětem je to tak, že kdo nezvládne vyjadřovat emoce, má s těmi dětmi problém, protože každý mluví jinou řečí. A já mám emoce ráda, ráda s nimi počítám, takže mně se s těmi dětmi moc pěkně pracuje. ▶ red

Radka Renzová

Ředitelka úspěšné malotřídní školy a školky ve Svitavách Radka Renzová je temperamentní, otevřená žena, která svou práci dělá s láskou a obrovským nasazením. V poměrně malém městě, kde se svým mužem vychovává své dva syny a dvě romské holčičky, pořádá mnoho netradičních, multikulturních akcí pro děti i jejich rodiče, mimo jiné také přátelská fotbalová utkání, při nichž se na hřišti i mimo něj setkávají Romové s majoritou. Vytrvale se snaží bourat stereotypy a pomáhat všem dětem, které trpí nějakým handicapem.

Ředitelka Radka Renzová se svou rodinou.

Foto: archiv Radky Renzové

První Férové školy jsou na světě

Liga lidských práv za podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na začátku října 2009 slavnostně udělila Certifikát Férová škola prvním školám. Ocenění převzaly z rukou předsedy Ligy a náměstkyně ministryně školství zatím čtyři základní školy, které podporují integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. O tom, které ze škol přihlášených do projektu Férová škola certifikát dostanou, rozhodovala v průběhu roku tříčlenná komise složená z odborníků v oblasti pedagogiky a rovných příležitostí ve vzdělávání.

Při návštěvách škol sledovala komise zejména to, jak škola pečuje o děti se speciálními vzdělávacími potřebami a jakým způsobem vyučuje multikulturní výchovu, protože právě ta by měla být zaměřena na odstraňování předsudků a intolerance.

Základní škola Palackého v Moravské Třebové

„Jsme otevření tělesně postiženým dětem“

Základní škola Palackého v Moravské Třebové obdržela certifikát za skvělý přístup k tělesně postiženým dětem.

Zpočátku byla nucena zabývat se otázkou, zda má vytvořeny odpoví

dající podmínky pro přijetí handicapovaného žáka. Postupně díky manažersky schopnému řediteli, motivovanému sboru, zapálené výchovné poradkyni, preventistce a řadě dalších budují ve škole stále lepší podmínky, nejen ty materiální. Jsou úspěšní v zapojení všech dětí do výuky a dalších školních aktivit.

Základní škola Svitavy-Lačnov

„Všechny děti jsou pro nás partnery“

Základní škola Svitavy-Lačnov se v mnohém vymyká běžnému průměru. Nejenom svým vzhledem, ale především tím, co se odehrává za jejími zdmi. Jde o dvojtřídní školu s asi čtyřiceti dětmi a pěti pedagogickými pracovníky včetně paní ředitelky a jednoho asistenta pedagoga. Velkou výhodou jsou takřka rodinné vztahy, tedy přátelské a otevřené klima.

Téměř dvě třetiny dětí jsou žáci se speciálními vzdělávacími potřebami. Výuka probíhá skupinově, činnostními formami, děti dokáží velice dobře diskutovat a především spolupracovat. Účast všech na chodu školy není jen frází, děti jsou zde opravdovými partnery. Škola pořádá také množství odpoledních aktivit nejen pro děti, ale také pro jejich rodiče, které se snaží do školního života maximálně zapojit.

Základní škola Břeclav, Na Valtické

„Přizpůsobujeme se potřebám svých žáků i místní komunity“

Velká škola v okrajové části města, které se daří bojovat s anonymitou sídliště. Její ředitelka řeší, jak se přizpůsobit potřebám svých žáků i místní komunity. Prioritou školy jsou vzájemné vztahy, velkou pozornost věnují prevenci proti šikaně, což dokládá řada projektů, které společně s dětmi učitelé každoročně chystají a realizují.

Mezi oblíbené akce patří představení pro domovy důchodců, partnerství mezi staršími a mladšími žáky, každoroční zájmové vyučování, aktivity pro rodiče s dětmi či pro budoucí prvňáčky. Činnostní učení a projektová výuka jsou znát na každém kroku. Již jen samotné uspořádání tříd, jejich vyzdobení, kde většinu názorného materiálu vytvářely samy děti, vypovídá o tom, že frontální výuce zde odzvonilo.

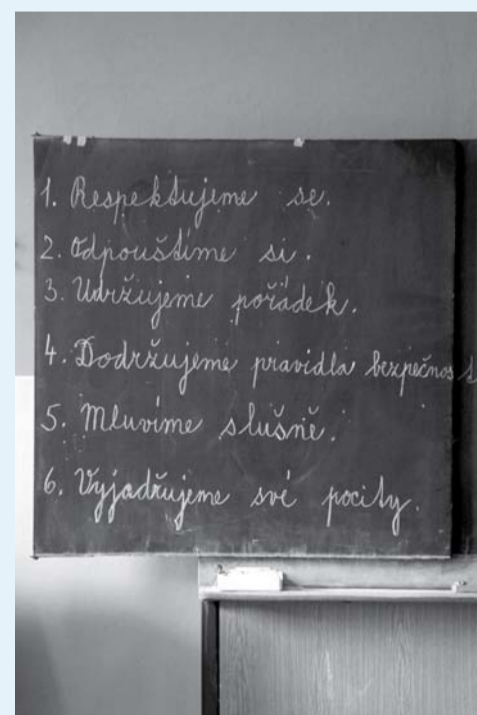
Základní škola Kanice

„Děti si tu vzájemně pomáhají“

Kanice jsou malá vesnička v krásném prostředí poblíž Brna. Škola je tu na první pohled nenápadná a její paní ředitelka hodnotí svou práci velmi skromně.

Certifikát Férová škola

Prostřednictvím Certifikátu se Liga lidských práv snaží prosazovat inkluzivní vzdělávání a začleňování znevýhodněných dětí do běžných základních škol, kde mají větší šanci rozvinout plně svůj potenciál. Certifikát jsme vytvořili spolu s renomovanými odborníky v oblasti pedagogiky na základě zkušeností ze zahraničí. Je udělován těm základním školám, které nabízejí individuální přístup a rovné příležitosti pro všechny děti, snaží se integrovat žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a dodržují lidská práva. Chceme, aby šanci chodit do kvalitní školy, a najít tak v budoucnosti lépe své uplatnění, dostalo co nejvíce handicapovaných dětí.

Pravidla pro nový školní rok.

Učitelé dbají především na vztahy žáků mezi sebou a je pro ně velmi důležité, aby děti důvěřovaly také jim samotným. Protože škola vzdělává řadu dětí s různými zdravotními problémy, klade se zde velký důraz také na to, aby zdravé děti pomáhaly slabším spolužákům a podporovaly je. Týmového ducha posiluje týdně adaptacími pooby mimo školu.

Podle Lucie Obrovské, koordinátorky projektu Férová škola, je možné o certifikát usilovat i v následujícím období: **„Naší snahou je i nadále maximálně podporovat rozvoj inkluzivního vzdělávání na základních školách, a to ve všech regionech České republiky. Věříme, že v budoucnu bude stále více škol sloužit jako příklad pro ty instituce, které zatím mají s dodržováním rovných příležitostí pro všechny děti problémy.“** ▶ red

Zaujal vás projekt Férová škola?

Na www.ferovaskola.cz najdete kromě přihlášky a podrobných informací o projektu také užitečné rady, odkazy a zajímavé články o inkluzivním vzdělávání.

Proč lidé s postižením nemají v demokratické zemi volební právo?

„Měla by proběhnout diskuse o tom, zda u lidí s postižením můžeme posuzovat schopnost volit.“

► Maroš Matiaško, právník Ligy a MDAC

V České republice žije více než 25 000 lidí zbavených způsobilosti k právním úkonům a každoročně jich stovky přibývají. V procesu, při němž se o způsobilosti rozhoduje, soudy nikdy nezkontrolují schopnost člověka volit, přesto lidé s postižením ztrácejí spolu se způsobilostí k právním úkonům automaticky také volební právo.

Pravdou je, že posouzení schopnosti daného člověka volit by bylo pro soud obtížné, protože schopnost politické volby není kategorie, kterou by bylo možné psychologicky měřit. Běžný člověk volí svého politika většinou na základě určitých sympatií a životních zkušeností. Takové volby je schopno i značné množství lidí s postižením. Přesto jsou lidé, u nichž se posuzuje přítomnost duševní poruchy a zejména schopnost zodpovědně hospodařit s majetkem, automaticky zbavováni i svého práva volit. Automatické zbavení volebního práva však odporuje garancím ochrany lidských práv a je v přímém rozporu s čl. 29 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, kterou Česká republika ratifikovala v září 2009. Také v mnoha evropských zemích, např. v Německu, Rakousku nebo Švédsku, se od tohoto přístupu už dávno upustilo.

Český zákon o volbách do Parlamentu ČR upravuje zbavení způsobilosti k právním úkonům jako překážku výkonu volebního práva. Lidé zbavení způsobilosti u nás tedy k volbám nemohou, přestože značné množství z nich je k takové volbě plně způsobilých. Alarmující je také

skutečnost, že mnohé z těchto lidí soudy zbavily způsobilosti k právním úkonům zcela neoprávněně.

Takový je i případ pana Tomáše, sedmdesátiletého muže, kterého před několika lety nechala zbavit způsobilosti k právním úkonům jeho dcera. Soudkyně ho nikdy nepředvolala na jednání ani mu nedoručila rozsudek. Dozvěděl se o tom až poté, co mu soud ustanovil za opatrovníci sousedku. Naštěstí s ní vychází dobře a vzájemně si pomáhají. Když se v říjnu 2008 dostavil k volbám do senátu, s překvapením zjistil, že volit nesmí, přestože se o politiku vždycky zajímal

kandidát prohrál ve druhém kole. Liga lidských práv a Centrum advokacie duševně postižených (MDAC) vnímají právní úpravu, která bezdůvodně brání nezanebatelnému počtu lidí podílet se na správě věcí veřejných, jako značně problematickou. Také proto se právníci Ligy a MDAC ujali Tomášova případu a zastupují ho před ústavním soudem. „Podali jsme ústavní stížnost a navrhli jsme, aby ústavní soud zrušil překážku výkonu volebního práva v zákoně o volbách do Parlamentu České republiky,“ říká Tomášova

právníčka Zuzana Durajová. Následovat by měla demokratická diskuse o tom, jak umožnit lidem s postižením co nejširší možnost výkonu svých občanských práv a zároveň jak předcházet možnosti zneužití jejich hlasů ve volebním boji.

Liga a MDAC se snaží spojit se s dalšími organizacemi a získat pro Tomášův návrh také jejich podporu. Podali se „překážku výkonu volebního práva“ ze zákona odstranit,

již příštích volbách do poslanecké sněmovny by se mohly účastnit tisíce lidí s postižením. Po novém roce by mělo ohledně práva volit padnout také přelomové rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva. Bude se jednat o velmi důležitý precedens. Ne vždy si to uvědomujeme, ale možnost volit je pro miliony lidí po celém světě synonymem svobody a lidské důstojnosti. Několik tisíc těch, kterým by volební právo pomohlo navrátit pocit vlastní hodnoty, žije také u nás a neexistuje žádný důvod, proč bychom jim v tom měli bránit.

Ilustrační foto

a k volbám dosud pravidelně chodil. Na volebním seznamu byla u jeho jména poznámka, že byl zbaven způsobilosti k právním úkonům.

Navíc už v době senátních voleb na Tomášův návrh probíhalo řízení o navrácení způsobilosti k právním úkonům. O několik měsíců později pak vyšlo najevo, že znalec z oboru psychiatrie si spletl diagnózu a soud tak pana Tomáše zbavil způsobilosti kvůli nemoci, kterou nikdy netrpěl. V novém řízení tedy musel soud svůj původní rozsudek zrušit. Volby do senátu byly ale už ztracené, Tomášův

Protecting Our Health v. Earning Billions to Risk It: You Decide

► Jennifer Clark, autorka studuje právo na Albany law school ve státě New York

Direct-to-Consumer marketing is only permitted in two countries: the United States and New Zealand. Direct-to-Consumer marketing allows pharmaceutical companies to market prescription drugs directly to consumers via television, magazines, radio and internet. Advertising is typically limited to drugs that are profitable to advertise, which are usually expensive drugs targeted for long term use. Most other countries throughout the world only allow over the counter drugs (drugs that do not require a prescription) to be advertised to consumers. Some of these types of drugs include vitamins, cough and cold medicine, pain relievers and anti-diarrhea medications.

Medication typically goes through many years of research and development, a process that costs pharmaceutical companies over \$50 Billion (USD) per year. Drugs are tested in medical trials with animals and patients before being sold in the store or prescribed by a physician. The approval process is closely monitored by regulatory agencies, which then certify a drug for a particular use. The problems arise when pharmaceutical companies advertise their drugs for uses not yet approved by those agencies.

Almost every major pharmaceutical company in the world has been sanctioned and fined for false advertising or unauthorized use. Fines have ranged from as little as \$1000 to over \$2 Billion (USD). Other fines and sanctions by the United States' government against

pharmaceutical companies have been for kickbacks to doctors, improper billing, and irregular pricing. Other countries have fined pharmaceutical companies as well – the Netherlands fined a pharmaceutical company for entertaining doctors excessively and the Romanian Competition Council fined a company for anticompetitive practices. This list is not exhaustive and many other companies have been fined for improper hazardous waste storage and unacceptable treatment of lab animals used for testing.

In recent months, two of the world's largest pharmaceutical companies, Pfizer and Wyeth, merged. This merger allowed them to become a super biopharmaceutical company. While they plan to become a leader in the pharmaceutical industry for innovation and vaccination, it is important to be a critical consumer who questions the potential motivation behind such innovation and expansion.

It is estimated that pharmaceutical companies earn billions of dollars in drug profits from their advertising. In January, Eli Lilly was fined a record \$1.415 Billion (USD) for off-label drug marketing which occurred over an estimated four-year period. If a company earns billions of dollars per year in advertising revenue and is only fined once, imagine how much money they still earn at the consumers expense.

You decide: are pharmaceutical companies interested in protecting our health or are they more interested in earning billions of dollars to risk our health?

Slovníček

advertising revenue – příjmy z reklamy
anti-diarrhea – proti průjmům
anticompetitive practices – protikonkurenční jednání
Billion (USD) – miliarda
Direct-to-Consumer marketing – reklama zaměřená přímo na spotřebitele
improper billing – nečistě účetnictví

kickbacks – úplatky
merge – sloučit, fúzovat
off-label drug marketing – nabízení léků za účelem, pro který nebyly řádně schváleny příslušným úřadem pro kontrolu léčiv
over the counter – volný prodej
pain relievers – tišící bolest

Nemoc české soudní moci

Pokračování ze strany 1

Současně však upozorňuje na to, že žádný systém nemůže fungovat řádně, pokud není doprovázen po dlouhá léta pěstovanou a z generace na generaci předávanou právní a politickou kulturou. Příklady zemí, jako je Itálie, Maďarsko nebo Slovensko, ukazují, že samotný fakt, že na fungování soudnictví mají větší vliv soudci, nezaručuje to, že občané se snáze a rychleji domohou spravedlivého rozhodnutí. Existence soudcovské rady dokonce ani nemusí být automatickou zárukou nezávislosti.

Podle některých hlasů není hlavním zdrojem „závislosti“ české justice skutečnost, že nemáme nezávislou soudcovskou radu, ale je jím spíše mentalita našich soudců, kterým chybí osobní nezávislost a odvaha. Hlavně odvaha nebát se rozhodnout podle svého nejlepšího vědomí a svědomí a unést případnou kritiku za své

rozhodnutí. Ukazuje se, že svěží vítr do řad českých soudců nepřijde bez podstatných změn v jejich výběru a jmenování. **Současný netransparentní výběr bez otevřených a řádně zveřejněných výběrových řízení žádnou**

záruku toho, že se do justice dostanou jen nejvyšší právníci, neposkytuje.

Abychom se vyhnuli některým odstrašujícím příkladům zmíněným výše, mělo by k posilování soudcovské samosprávy docházet postupně. Mluvit

bychom měli spíše o zvyšování podílu soudců na rozhodování o justici. Zavedení soudcovské rady již v minulosti v pozici ministra spravedlnosti navrhoval Otakar Motejl. Tehdy reforma neprošla také proto, že se zástupci soudů nedokázali shodnout na jednotném stanovisku.

Nyní je především na soudcích samotných, aby se naučili veřejnosti vysvětlovat, že bez toho, aby existovaly dostatečné záruky pro soudcovskou nezávislost, nemohou naplňovat svou roli ochránců základních práv a svobod, jak jim to ukládá ústava. Občanská společnost, tedy i Liga, může být ve snaze o posílení nezávislosti justice spojencem soudců, že konečným cílem bude opravdu ochrana základních práv a svobod jednotlivců, a ne snaha vyhnout se oprávněné kritice a získat více moci.

Pracovní seminář „Dvacet let svobodné justice: nedořešené otázky“ uspořádala Liga lidských práv společně s Public Interest Lawyers Association (PILA) v prostorách Nejvyššího správního soudu v Brně dne 18. 11. 2009. Zleva ředitel PILA Vítězslav Dohnal, předseda Nejvyššího správního soudu Josef Baxa, předseda Ligy lidských práv David Zahumenský a předseda Městského soudu v Praze Jan Sváček. Foto: Magda Kucharičová

Liga vybojovala precedenční odškodnění za sterilizaci

Žena, které lékaři bez jejího souhlasu provedli sterilizaci, získala odškodnění 200 000 Kč.

Vrchní soud v Praze na podzim roku 2009 rozhodl, že žena ze severních Čech, které lékaři provedli sterilizaci bez jejího souhlasu, si zaslouží vyšší odškodnění, než jí bylo původně přiznáno krajským soudem. Ten původně stanovil výši odškodnění na pouhých 50 000 Kč.

Dvě stě tisíc korun přisouzených vrchním soudem představuje zatím nejvyšší částku, kterou české soudy za neoprávněnou sterilizaci přiznaly. Finanční kompenzace za takový zárok by však podle právníků Ligy měla být ještě větší. Liga v minulosti řešila podobný případ na Moravě. Za sterilizaci bez informovaného souhlasu tehdy krajský soud přiznal ženě půl milionu korun. Vrchní soud v Olomouci však z důvodu uplynutí tříleté promlčecí lhůty jeho rozhodnutí zrušil.

Obě uvedené kauzy by měly být vodítkem pro rozhodování budoucích vlád o výši odškodnění pro ženy, které byly nuceně a programově sterilizované v době komunismu. Vláda zatím vyslovila pouze politování nad touto praxí. Druhý krok musí nevyhnutelně představovat prosazení spravedlivého odškodnění pro všechny oběti. ► red

▼ Test Znáte svá práva v oblasti zdravotní péče?

Vyzkoušejte si své znalosti! Správná je vždy minimálně jedna odpověď, mohou být ale správné i všechny čtyři.

1. Lékař má povinnost pacienta poučit:

- o účelu a povaze léčby, o pouhém vyšetření poučovat nemusí
- o důsledcích a rizicích zdravotnického výkonu
- o alternativách léčby, včetně možností alternativní medicíny
- o jeho zdravotním stavu, a to přiměřeně i nezletilého pacienta

2. Souhlas se zákrokem:

- musí být písemný
- musí být svobodný
- musí být udělen po předchozím poučení o zákroku
- není možné odvolat, pokud byl udělen

3. Negativní revers:

- musí být v písemné podobě a znamená odmítnutí léčby či vyšetření
- si může lékař vyžádat od pacienta až poté, co ho poučí o zdravotním stavu, o výkonu, který odmítá, a o možných následcích tohoto odmítnutí
- lze použít např. po porodu na péči o zdravého novorozence nebo v případě odmítnutí zákroku, který zachraňuje život (transfúze)
- zbavuje lékaře právní odpovědnosti za neprovedení potřebného lékařského výkonu

4. Lékař může pacienta odmítnout zaregistrovat:

- pokud bere pouze pacienty, kteří se nově přistěhovali, ale rozhodl se z důvodu kolegiality nepřebírat pacienty od svých kolegů
- pokud nemá smlouvu s jeho pojišťovnou
- pokud má plno a další pacienty nepřijímá
- i když potřebuje neodkladnou péči

5. Lékař má právo vypovědět pacienta ze své péče, pokud:

- odmítá podstoupit zákrok či vyšetření, které lékař považuje za nutné
- nespolupracuje při léčbě (např. nedodržuje dietu, kouří)
- dále nepotřebuje odbornou lékařskou péči,
- je k lékaři vulgární

6. Zdravotní pojišťovna má povinnost:

- na žádost pojištěnce mu jednou ročně zaslat bezplatně výpis o tom, jakou zdravotní péči čerpal
- přijmout jakéhokoli pojištěnce, který se k ní chce přeregistrovat
- zajistit pro své pojištěnce péči, která je

hrazená z veřejného zdravotního pojištění
d) vyřizovat stížnost pojištěnce, pokud mu lékař odmítne provést zdravotní výkon nespádající do hrazené péče

7. Pacient má vzhledem ke své zdravotnické dokumentaci právo:

- na vydání originálu dokumentace, pokud chce změnit lékaře
- vyžádat si kopii dokumentace
- na nahlédnutí do své dokumentace při návštěvě lékaře
- rozhodovat o tom, které lékařské zprávy budou součástí této dokumentace

8. Povinná mlčenlivost zdravotníků neplatí, pokud:

- se na výsledky vyšetření svého manžela přijde informovat jeho manželka
- se jedná o informace o pacientovi, které se nevztahují k jeho zdravotnímu stavu a léčbě
- je pacient v bezvědomí a jeho rodinní příslušníci chtějí znát jeho aktuální zdravotní stav
- jde o nahlášení spáchání trestného činu

nashromáždít důkazy

- je vhodné si vyžádat kopii zdravotnické dokumentace a nechat postup posoudit odborníkem

11. Regulační poplatek se platí v případě:

- preventivní prohlídky u praktického lékaře
- první preventivní prohlídky u zubaře v kalendářním roce, až u druhé se neplatí
- péče gynekologa v těhotenství
- ošetření dítěte na pohotovosti

12. U dítěte a nezletilého:

- dává platný souhlas k lékařskému zákroku vždy pouze rodič, i když jde o pacienta ve věku 16–17 let
- může lékař rozhodnout o provedení zákroku i proti vůli rodičů, pokud je tento zákrok nutný k záchraně zdraví dítěte a je potřeba jej provést bezokladně
- kteřé je hospitalizováno, může být rodič nepřetržitě přítomen jen v případě, že je s ním hospitalizován jako doprovod
- musí být souhlas dán jak ze strany zákonného zástupce, tak ze strany nezletilého

13. Porodní plán:

- je pro lékaře závazný průběh porodu
- je sepsaná představa rodičky o průběhu porodu
- může personál zavázat, aby neprovedli určitý zákrok během porodu
- se zakládá do zdravotnické dokumentace

14. Za nesplnění povinného očkování u dítěte hrozí:

- odebrání dítěte za účelem naočkování i proti vůli rodičů
- pokuta až do výše 10 000 Kč každému rodiči
- že dítě nebude moci navštěvovat

školkou a jezdit na tábory

- trestní stíhání rodičů

15. V případě umírajícího pacienta:

- je možné mu poskytovat péči i doma
- je možné mu poskytovat péči i bez jeho souhlasu, v případě, že je při vědomí
- je zakázána eutanazie v podobě podání usmrcujících léků, ale je legální odpojit ho na jeho přání od dýchacích přístrojů
- nemusí lékaři poskytnout nejlepší dostupnou péči

► SPRÁVNÉ ODPOVĚDI

1. a) 2. a) 3. a) 4. a) 5. a) 6. a) 7. a) 8. a) 9. a) 10. a) 11. a) 12. a) 13. a) 14. b) 15. a)

Zdroj: www.ferovanemocnice.cz

Desatero rad odcházejícího předsedy

► Jiří Kopal

Ještě jako student práv a člen Ekologického právního servisu (EPS) jsem v únoru 2002 francouzské přítelky z Mezinárodní federace lidských práv (FIDH) na konferenci v Moskvě provokoval, že jim k výročí osmdesátileté existence jako dárek založím novou českou „ligu“. Shovívavě se nad tím usmívali, ovšem v srpnu téhož roku k tomu opravdu oficiálně došlo. Samozřejmě za mimořádné pomoci tehdejších členů EPS a jiných idealistů. FIDH již od roku 1922 spojuje rozličné „ligy“ a další organizace bránící lidská práva.

V současnosti je takových organizací 155 a působí na všech kontinentech. V myslí jsem si česky svébytnou odnož modeloval jako instituci, která má být otevřená zejména mladým právníkům a studentům se zájmem o lidská práva. Těmto lidem měla být také následně předána. Na přelomu let 2005 a 2006 se to na první pokus bohužel vůbec nepodařilo. O to lepší je situace současná. Co jsem se za těch pár let přiučil a co bych na závěr svého působení vzkázal?

- Nezle nekomunikovat.** Zejména směrem k veřejnosti musí být reprezentantem úplně každý článek organizace. I ten, kdo bývá převážně zahloubaný do sebe, vnitřního chodu, svého případu či aktuální analýzy.
- Budujte primární instituci s důvěryhodnou značkou** podobně jako FIDH či Amnesty International, která přetrvává, a nikoli ega okouzlená vystupováním v médiích či jednáním s „důležitými institucemi“ u nás i ve světě.
- Udržujte si svou integritu a vlastní názor** bez ohledu na tlaky a „moudré rady“ zvenčí. S tímto nastavením se pak můžete bez obav zapojovat do spolupráce v maximální možné míře: s neziskovými, státními i ziskovými subjekty.
- Přiznávejte chyby, avšak zbytečně se sami neponížujte.** Místo toho přidejte do všeho velkou dávku humoru a radosti, a to v každé situaci.
- Přehnaná úcta k autoritám toho příliš nepřináší** a lidský potenciál zrovna nerozvíjí.
- Učte se ze své životní zkušenosti** a nebojte se, že je – zatím – příliš krátká.
- Inspirujte mladší spolupracovníky**, jděte příkladem a věnujte jim trochu času. Vtahujte do svých aktivit jak dobrovolníky, tak i nezávislé odborníky z domova a zahraničí.
- Nehraje si jenom na právní, pedagogické či jiné experty.** Mluvte také s lidmi z ulice, značně vás to obohatí a poučí.
- Dotahujte věci** bez ohledu na to, daří-li se činnost zrovna financovat, nebo ne.
- Berte si to nejlepší ze zahraničí.** Mě nejvíce inspirovaly diplomatická bravura a elegantní styl organizací z Francie, jakož i sebevědomí a dravost nevládek z USA. Tedy země, které jsou kolébkou lidských práv a kde za ně taky řada generací s úspěchy i řadou neúspěchů a temných období bojovala. Dívat se lze ovšem i jinak.

Na úplný závěr bych si dovolil trochu parafrázovat západoafrické přísloví, zpopularizované americkým prezidentem Teddym Rooseveltem: „*Speak softly and carry a big stick; you will go far*“. Tedy: mluvte vždy laskavě, pokud to jen trochu jde, ale pro jistotu mějte vždy po ruce velký klacek, nastane-li opravdu urgentní potřeba, místo nastavování druhé tváře pro další ránu jím raději dynamicky bouchněte.

LIDI LIGY ZDRAVÍ – SPRÁVEDLNOST – PRÁVA DĚTÍ

Zasazujeme se o **FÉROVÉ A DŮSTOJNÉ PODMÍNKY** pro všechny občany v oblasti zdravotnictví, justice a ochrany práv dětí. Vytváříme prostor pro svobodnou volbu těch občanů, kterým záleží na zdraví, právním státu a budoucnosti. **JAK?**

- VYHRÁVÁME** soudní spory na straně slabších, často nemajetných občanů, jejichž práva byla porušena. Zapojujeme advokáty, pedagogy, další odborníky i dobrovolníky z řad studentů. Každý den bezplatně zodpovídáme dotazy pacientů a publikujeme srozumitelné právní návody pro občany i v dalších oblastech.
- ÚSPĚŠNĚ PROSAZUJEME REFORMY** v oblastech vyšetřování policie, ústavní péče, v systému opatrovnictví dětí a mentálně postižených lidí. Ministerstvům, poslancům i senátorům předkládáme připomínky k schvalovaným zákonům. Praktická

řešení pro zlepšení ochrany lidských práv prezentujeme rovněž při jednáních s politiky na krajské i místní úrovni.

- ORGANIZUJEME ODBORNÉ KONFERENCE**, pracovní semináře a kulaté stoly se soudci, policisty, s učiteli, lékaři a se zástupci ministerstev. Informujeme média o našich případech, publikacích a doporučeních pro státní orgány. Vzděláváme studenty všech stupňů škol i občany bez rozdílu věku.

LIDI LIGY JE OZNAČENÍ PRO TY, KTERÍ S NÁMI SDÍLEJÍ ZDRAVÉ NADŠENÍ PRO SPRÁVEDLNOST A ROZHODLI SE FINANČNĚ PODPOŘIT NAŠI ČINNOST. PŘIPOJTE SE K NÁM, STAŇTE SE ČLOVĚKEM LIGY!

ZÍSKÁTE od nás pravidelné informace o naší činnosti, k tomu dvakrát ročně EXTRA Ligové noviny, pozvánky na společenské akce, veřejné diskuse, výroční zprávu, nové publikace zdarma a další dárky.

Naši práci můžete podpořit také dobrou službou nebo částkou jednorázově poukázanou na účet

180 068 538 / 0300
variabilní symbol **999**

Všem dárcům děkujeme za pomoc. Díky vaší podpoře toho prosadíme více za kratší dobu.

Aktuality a další zprávy o naší činnosti najdete na www.llp.cz. Připojit se k nám můžete také na **facebooku**.

www.llp.cz • www.ferovanemocnice.cz • www.ferovaskola.cz • www.reformaopatrovnictvi.cz

LIGA LIDSKÝCH PRÁV

EXTRA Ligové noviny • Vydává: Liga lidských práv, Burešova 6, 60200 Brno, IČ: 26600315. Evidence MK ČR E 19103 • Vychází dvakrát ročně v Brně. Číslo 1, vyšlo dne 17. prosince 2009. Editor: Magda Kucharičová • Grafická úprava a sazba: Veronika Hrnčiariková – xaluha.eu, Šimon Chloupek – ekografika.cz • Autor karikatury na titulní straně: Aleš Čuma • Kontakty: Liga lidských práv, Burešova 6, 60200 Brno, tel.: (+420) 545 210 446, fax: (+420) 545 240 012, e-mail: brno@llp.cz, www.llp.cz, www.ferovanemocnice.cz, www.ferovaskola.cz, www.reformaopatrovnictvi.cz